

Üleliiduline

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346

12

K. B. GOFMAN

**„MARSHALLI PLAAN“
JA „LÄÄNEBLOKK“**

EESTI NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU

VÄLJAANNE

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“ • TALLINN 1948

ÜLELIIDULINE
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

K. B. GOFMAN

„MARSHALLI PLAAN“
JA „LÄÄNEBLOKK“

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“ TALLINN 1948

Uingu Kesklektoriumis Moskvaa
peetud avaliku loengu stenogramm

V

14295

A- 17346
12

„Lääneblokk“ ja sõjahüsteeria USA-s

1948. aasta 17. märtsil Brüsselis sõlmitud leping poliitilise, majandusliku ja sõjalise koostöö kohta Inglismaa, Prantsusmaa, Hollandi, Belgia ja Luksemburgi vahel on sünnitatud „Trumani doktriini“ ja „Marshalli plaani“ poolt. Brüsseli pakti võib seda suurema õigusega nimetada „dollari-paktiks“, et president Truman samal päeval, 17. märtsil, kongressil esinedes, ei jätnud mingeid kahtlusi, et USA on valmis välja astuma Lääne-Euroopa liidu „käemehena“. Ameerika militaristid on juba ammu märkinud, et USA majanduslikust „abist“ „Marshalli plaani“ järgi üksi ei piisa „Euroopa päästmiseks kommunist“ . Nad nõudsid, et „Marshalli plaani“ täiendataks lääne sõjalis-poliitilise blokiga, mida garanteerib USA.

Ajaleht „Wall Street Journal“ teatas, et lisaks „Marshalli plaani“ järgi toimuvaile assigneeringuile on vajalik Ameerika tugev surve, mille eesmärgiks on Euroopa maade tihedama liidu kindlustamine. „Pole imestada,“ kirjutab ajaleht, „kui Lääne-Euroopa liidule antakse Ameerika erilised sõjalised garantiid ühel või teisel kujul.“

Brüsseli pakt taotleb eesmärgi, mis Ameerika ekspansionistlike ringkondade esindajate poolt on ammu formuleeritud, ja nimelt: ühendada Lääne-Euroopa USA kontrolli ja juhtimise all. Lääne sõjalise bloki loomise küsimus seisis lääneriikide arvukate läbirääkimiste keskpunktis, Välisministrite Nõukogu Londoni istungjärgu nurjaajamisest alates. Need läbirääkimised viidi lõpule Brüsseli konverentsil, mis toimus 4. kuni 17. märtsini. Lääne sõjaline blokk on moodustatud arvestades kõiki neid „soovitusi“, mis suure visadusega tehti USA poliitiliste ja sõjaliste liidrite poolt.

Uus moment, mille Brüsseli pakt toob niinimetatud „Euroopa koostöösse“, seisab selles, et Lääne-Euroopa kaitse koordineerimine peab toimuma analoogiliselt kaitse koordineerimisega läänepoolkeral USA juhtimisel, vastavalt Ameerika maade regionaalsele paktile, mis sõlmiti Rio de Janeiro 2. septembril 1947. aastal. See pakt saigi Brüsseli sõjalise pakti eeskujuks. Nagu selgub Ameerika ja Lääne-Euroopa ajakirjanduse arvukatest avaldustest, mis pühendati Brüsseli läbirääkimistele, olid partnerid juba varem kokku leppinud, et lääne sõjalise bloki poolt kujundatud kaitse koordineerimine ja kogu poliitiline süs-

teem kujunevad tõhusaks ainult sel juhul, kui nad tuginevad USA sõjalistele tagatistele.

Brüsseli läbirääkimiste üheks peamiseks ülesandeks oli leida Lääne-Euroopa maade ühinemiseks selline vorm, mis võimaldab Ameerika valitsusel anda „läänebloki“ sõjalisi tagatise, ilma et oleks riski välja kutsuda USA kongressi erilisi vastuvaidlusi. Brüsseli pakti koostajad tõenäoliselt „tulid toime“ oma ülesandega, sest Bevini, Bideault' ja Spaaki sünnitus oli juba leidnud president Trumani heakskiidu.

Ameerika ekspansionistid kasutasid Brüsseli pakti viivitamata ära USA sõjalise programmi laiendamiseks. Miski ei iseloomusta „läänebloki“ tõelisi eesmärke paremini kui need uued „erakordsed“ sõjalised abinõud, mis Truman esitas kongressi mõlemale kojale läbivaatamiseks samal päeval, kui viie riigi ministrid Brüsselis läänepaktile alla kirjutasiid.

See näitab veel kord ilmekalt, et „lääneblokk“ on mõeldud Ameerika ekspansionipoliitika tööriistaks Euroopas. Brüsseli leping on määratud tekitama ajel uueks relvastumise võidujooksuks ja Ameerika relvatöösturite uueks rikastumiseks, sest USA kavatseb laiendada Lääne-Euroopale relvastuse standardiseerimise programmi, mida läänepoolkeral juba teostatakse.

Lääneliit ei ole loodud võitlemiseks saksa agressiooni taassünni ohu vastu. Vastupidi, nähakse ette, et hilisemal arengujärgul ka Lääne-Saksamaa sellesse lülitub. Tõsi küll, Brüsseli pakti tekstis on mainitud saksa agressiooni võimalust. Aga seda on tehtud silmapetteks. Ameerika imperialistid ja nende mõttekaaslased ning käsilased Euroopas näevad „läänebloki“ võitlusvahendit Nõukogude Liidu, demokraatia ja sotsialistliku leeri vastu; rahvaste püüdluste vastu likvideerida monopolide võim ja arendada Lääne-Euroopa riikide ühiskondlik-majanduslikke vahetõrki ning poliitilist struktuuri demokraatliku progressi vaimus. Brüsseli pakti üks esimesi punkte ei näe mitte juhuslikult ette temast osavõtjate kohustust „sõlmida võimalikult kiiresti kokkulepped ühiskondliku julgeoleku kohta“. Sellega tunnustatakse, et demokraatia jõud Lääne-Euroopas pole nõrgestatud, vaid vastupidi, jätkavad võitlust uue demokraatliku korra eest, mis tagab Lääne-Euroopa maa-dele rahuliku arenemise ja ühiskondliku progressi.

Paktist osavõtjate kohustus kaitsta kapitalismi alustugesid „ühiskondliku julgeoleku“ tagamise sildi all pole mingi uudisleiutis tagurlike ringkondade praktikas. Fašistlike agressorite kurikuulus kominternivastane „pakt“ sisaldab samuti punkti, mis nägi ette ühise tegevuse kommunismi ja demokraatia vastu mitte üksnes rahvusvahelistes, vaid ka siseasjades. Lääne sõjaline blokk on rahvusvahelise reaktsiooni varjamatu tööriist.

Küsimust Ameerika „abist“ Euroopale käsitletakse ikka avalikumalt sõjalisest vaatekohast. Truman ütles otseselt, et USA peab lakkama-

tult suurendama oma sõjalist võimsust, et muutuda „maailma kindluseks“. „Meie peame,“ ütles ta, „demonstreerima Lääne-Euroopa maa-dele oma otsustavust aidata neid end kaitsta.“

Tungivalt soovitas Truman kongressil heaks kiita tema poolt esitatud soovitud üldise sõjaväeteenistuskohustuse seaduse taaskehtestamise ja üldise sõjaväelise väljaõppe sisseseadmise kohta, et juba lähemal ajal suurendada Ameerika sõjaväe ja selle reserve kontingente. Samaaegselt nõudis Truman kongressilt „Marshalli plaani“ kõige kiiremat vastuvõtmist.

Ameerika ekspansionismi sõjalised ja poliitilised liidrid piitsutasid kongressi kõigiti taga. Nad hirmutasid avalikku arvamust rahvusvaheliste suhete teravnemisega ja isegi uue sõja ohuga, kui Ameerika ekspansiooniprogrammi teostamisel Euroopas kõheldakse või viivitatakse.

USA militariseerimise laienemisega ja „lääneblokile“ sõjaliste garantiide andmise ettevalmistamisega käib kaasas selline sõjakära, mida isegi senaator-vabariiklane Taft, kes on tuntud oma vaenuliku suhtumisega demokraatiasse, nimetab ainulaadseks.

Riigisekretär Marshall, esinedes kõnega Kalifornia ülikoolis järgmisel päeval pärast Trumani kongressikõnet, ütles: „Ma leian, et praegune olukord on niisama ärev nagu siis, kui ma olin kindralstaabi ülem.“

Niiviisi külvasid mõlemad Ühendriikide kõrged esindajad kabuhirmumeeleolusid ja õhutasid sõjapsühhoosi, hoolimata sellest, et Ühinenud Rahvaste organisatsiooni Peaassamblee oli oma viimasel istungjärgul Nõukogude delegatsiooni ettepaneku järgi vastu võtnud otsuse, mis mõistis hukka uue sõja propaganda ja mille poolt hääletas ka Ameerika delegatsioon.

Ühendriike ei ähvarda keegi. Vastupidi, just Ameerika ekspansionistlike ringkondade agressiivne poliitika on tekitanud ohu terve rea Euroopa maade rahvuslikule iseseisvusele. Lääne sõjalise bloki moodustamine, millega kaasus USA militariseerimise laiendamise programm, näitab, et Wall Streeti ninamehed süvendavad seda poliitikat, ajades taga oma kasuahneid eesmärke.

Sõjahüsteeria on muutunud kaasaegse Ameerika businessi lahutamatuks kaaslaseks ja USA sise- kui ka välispoliitika koostisosaks. Hirmutades rahvast sõjatondiga, mis pidavat lähenema USA-le, lootis Ameerika valitsus säilitada kogu valimiseelse kampaania ajaks sõjaaja seadused, mis annavad presidendile erakorralised volitused kodanike ühingu- ja organisatsioonide õiguste piiramiseks majandusliku ja rahvusliku julgeoleku huvide kaitsmise ettekäändel.

Viimati pikendas kongress Trumani erakorralisi volitusi 30. juunini 1948. aastal. Nende volituste alusel teostati rohkearvulisi üritusi, mis laiendasid sõjaväeliste ringkondade kontrolli riikliku, majandusliku, kultuurilise ja ühiskondliku elu mitmesuguste alade üle. Olukord jõudis

näiteks niikaugale, et sõjaväevõimud töötasid Ameerika Tööföderatsiooni reaktsooniliste liidrite toetusel välja ametiühingute militariseerimise projekti.

Erakordsete volituste põhjal võib president nõuda kongressilt täiendavaid assigneeringuid. On täiesti selge, et kavatsetud militariseerimise laiendamise programm toob kaasa sõjaliste kulutuste tunduva suurenmise. Rahvusliku kaitse minister Forrestal esitas senati sõjakomisjonile ettepaneku suurendada assigneeringuid relvastatud jõudude isikulise koosseisu ülalpidamiseks kolme miljardi dollari võrra.

Uued sõjalised kulutused koos kongressi poolt kinnitatud assigneeringutega „Marshalli plaani“ järgi ning lisaassigneeringud Kreekale, Türgile ja Hiinale toovad kaasa maksumaksjate täiendava maksustamise. Normaalses olukorras ei kinnitaks kongress presidendivalimiste aastal sellist kulude suurenemist. Seepärast luuakse sisemaal kunstlikult sõjaaja psühholoogiline õhkkond. See on vajalik, et õigustada erakordseid kulutusi, mida ei ole tegelikult tekitanud sõjaohu, vaid käputäie kapitalistlike magnaatide püüdlus saada uusi kasusid relvastuse suurendamisest, samuti ka püüdlus maha suruda Euroopa ja USA demokraatlike jõudude võitlus rahu ja rahvusvahelise koostöö eest.

Teatavasti kasvasid käputäie Ameerika monopolide kasud sõja-aastail muinasjutulise arvuni — 52 miljardi dollarini. Kuid Ameerika monopolistid janunevad uute kasude järele. Juba Ühinenud Rahvaste organisatsiooni Peaassamblee möödunud-aastaselt istungjärgul osutas Nõukogude delegatsiooni juht seltsimees Võšinski sellele, et ameerika monopolistid mängivad aktiivset osa uue sõja propageerimisel. „Kapitalistlike monopolide kasude tagaajamine,“ ütles seltsimees Võšinski, „püüe maksu mis maksab säilitada ja edasi arendada neid sõjatööstuse harusid, mis kindlustavad suurte kasude saamise, ei saa mõjutamata jätta välispoliitika suunda.“ USA militariseerimise laiendamise programm, mille Truman kongressile esitas, kinnitab nende sõnade õigsust.

Enne Trumani esinemist kongressil väljendas ajaleht „Journal of Commerce“ küüniliselt Wall Streeti magnaatide arvamust, öeldes otsestelt, et sõjaolukord või kas või „sõjaline häire“ kutsuks esile „valitsuse ostude hiiglalaine, kusjuures lennukeid või muud relvastust tootvad töösturid saaksid enesele lõviosa uutest tellimustest“. Järgmisel päeval pärast Trumani esinemist kirjutas sama ajaleht, et „sõjaliste kulutuste tunduv suurendamine“ võiks ära hoida ärielu võimaliku languse 1948. aastal ületootmise tagajärjel.

Ameerika valitsevate ringkondade poolt ameerika monopolide huvides õhutatav sõjapsühhoos tunnistab hirmu vältimatu kriisi ees, sisetiste vastuolude ja välispoliitiliste raskuste teravnemise ees USA sõja-järgse poliitika agressiivse imperialistliku iseloomu tulemusena. Ajaloos on olnud küllalt näiteid, et imperialistliku agressiooni poliitika lõpeb paratamatult krahhiga neile, kes seda teostavad. Ent ajaloo õppe-

tundide kiuste jätkavad reaktsioonilised valitsevad klassid relvastumise võidujooksu katastroofilist poliitikat.

Rahu ja demokraatia leer on tugevam sõjasütitajaist ja nende poolt loodavatest blokkidest. Imperialistlike sõjaõhutajate poliitika kutsub paratamatult välja kogu maailma rahvaste vastupanu. Nõukogude rahupoliitika annab ameerika sõjasütitajaile ja nende satelliitidele Euroopas hoobi hoobi järele. Rida Nõukogude valitsuse samme tõendavad ilmekalt, et rahvusvahelises olukorras kaugeltki ei peitu uue sõja ohtu, nagu kogu maailmale püüavad sisendada USA imperialistlikud ringkonnad ja „dollari-diplomaatia“ agendid. Sellal, kui USA tunduvalt suurendab Ameerika sõjaväe kontingente, teostab Nõukogude Liit Nõukogude armee kõigi vanemate aastakäikude demobiliseerimist. Sellal, kui USA sõjalised kulutused, kaasa arvatud ka kulutused niinimetatud „rahvusvahelisele tegevusele“, moodustavad 46 protsenti riigieelarvest, kulutab Nõukogude Liit oma riigieelarvest riigikaitsele 1948. aastal kõigest 17 protsenti 18,4 protsendi vastu 1947. aastal.

Umbes 70 protsenti Nõukogude riigieelarve assigneeringuist läheb rahvamajanduse arendamiseks ja kultuuriliseks ülesehituseks. Rahuaja kaupade tootmise suurenemine ja toiduainete tagavarade kogunemine lubas Nõukogude valitsusel samaaegselt rahareformi teostamisega 1947. aasta lõpul likvideerida ka kaardisüsteemi, see on kõrvaldada kõik sõjaaegsed kitsendused.

Kõik need Nõukogude valitsuse sammud näitavad maailma miljoni-tele liitsatele inimestele Nõukogude Liidu rahuarmastust ja tema vanumatut veendumust kindla rahu võimalikkuses, mille eest rahvad võitlevad. Tõsiasjade loogika on tugevam igasugusest muust loogikast. Igaüks võib teha järelduse, kes on tegelikult rahu eest võitleja ja kes oma valeliku sõnademänguga „rahu ja tsivilisatsiooni kaitsmisest“ varjab relvastumise võidujooksu ja imperialistliku ekspansiooni laiendamise plaane.

„Marshalli plaani“ sõjalis-poliitilised eesmärgid

Wall Streeti magnaadid peavad oma Euroopa valitsemise plaanidele kõige ohtlikumaks Euroopa maade majandusliku iseseisvuse tugevnenemist, Ida- ja Lääne-Euroopa riikide vahelise rahuliku koostöö ja asjalike suhete arenemist, mis toimub sõjajärgse laostumise kiire kõrvaldamise ja Euroopa rahvaste ainelise heaolu tõstmise huvides.

Ameerika monopolistidel pole jõudu õnestada majanduslikku arenemist Kesk- ja Kagu-Euroopa maades, mis on vabanenud rahvusvaheliste monopolide kontrolli alt ja ehitavad oma elu uutel demokraatlikel alustel. Neis maades teostatud demokraatlikud reformid on innustavaks eeskujuks Lääne-Euroopa rahvastele, kes võitlevad kapitalistliku

ekspluateerimise vastu. Lääne-Euroopas oleks ammuigi toimunud ühiskondlik-majanduslike suhete demokratiseerumine, kui poleks olnud USA vahelesegamist terve rea Euroopa riikide siseasjadesse. Ameerika magnaadid võtavad tarvitusele kõige erakordsemaid vahendeid, et pikendada sõja järel nõrgenenud kapitalistliku süsteemi elupäevi Lääne-Euroopa maades, määrides neile kaela „dollari-demokraatia“ majanduslikud ja poliitilised standardid ning kehtestades nende üle USA kontrolli.

„Asjatu oleks mõelda“, ütles Marshall oma esinemisel ameerika pankurite ees Pittsburgis 1948. aasta 15. jaanuaril, „et omapead jäetud Euroopa jääks avatuks Ameerika ärilisele aktiivsusele“, s. o. USA tööstuslike ja rahanduslike korporatsioonide majanduslikule ekspansioonile. Õigustades Ühendriikide vahelesegamist Euroopa asjadesse, motiveeris Marshall seda vajadusega säilitada „mõningad Ameerika rahvuslikud vallutused“.

Esitades oma plaani pankuritele, heitis Marshall kõrvale kõik silmakirjalikud kinnitused „omakasupüüdmatust abist“ Euroopale, samuti ka demagoogilised väljendid „kommunistlikust hädaohust“. „Ma arvan,“ ütles ta, „et meie ees seisvaid esmajärgulise tähtsusega küsimusi võib väljendada ärilises keeles. Meie peame otsustama, kas teostada kapitalimahutusi Euroopa taastamiseks heade väljavaadetega kestvate edu saavutamiseks, või siis kasutada meie ohtraid kapitale ainult sisemaal vahendite vajaduste rahuldamiseks. Ma ei ole ärimees, kuid oma kogemustest tean mõndki selle kohta, mida oli vaja minevikus mõningate meie rahvuslike vallutuste säilitamiseks.“

Niisiis, „abi“ Euroopale, nagu seda kujutab Marshall, on äri peamise põhimõttega: miinimum kulu ja maksimum tulu. Selle äri jaoks peab „Marshalli plaan“ looma kõige soodsamad tingimused, kindlustama Euroopas ameerika kapitalimahutuste julgeoleku ning Euroopa rahvaste kestva paljaksriisumise võimaluse. Ameerika „abi“ Euroopale on seepärast kõige tihedamalt seotud USA sõjalise kontrolli kehtestamisega 16 maa üle, kes võtavad osa „Marshalli plaanist“. See asjaolu ilmnes selgesti juba „Marshalli plaani“ seaduseelnõu arutamisel senati ja esinduskoja välisasjade komisjonides. USA militaristlike ringkondade esindajad — Forrestal, Royall, Baruch, Dulles ja teised — tegid Ameerika „abi“ andmise tingimuseks Lääne-Euroopa sõjalis-poliitilise bloki loomise Ühendriikide juhtimisel. Pärast nende tegelaste esinemist viis senati välisasjade komisjon seaduseelnõusse veel kategoorilisemad formuleeringud „Marshalli plaani“ teostamiseks „alatiselt tegutseva Euroopa organisatsiooni“ loomise kohta. Senati komisjoni poolt esitatud ja senati poolt kinnitatud täienduses öeldakse otseselt:

„Vastavalt USA poliitikale peab Euroopale abi andmine alati sõltuma programmist osavõtivate maade kestvast koostööst.“ Teiste sõnadega, USA vaatleb Lääne-Euroopa liidu loomist kui põhilist poliitilist eeldust

„Marshalli plaani“ teostamiseks. Ameerika diplomaatia püüdis saavutada ja saavutaski lääne sõjalise liidu lepingu sõlmimise enne Ameerika „abi“ üldise plaani kinnitamist kongressi poolt.

Juurutades Lääne-Euroopas majandusliku ekspansiooni meetodeid, mida rakendatakse läänepoolkera maades, püüab USA Euroopasse üle kanda ka oma sõjalise kontrolli teostamise meetodeid. Baruch teatas mittekahemõtteliselt, et Lääne-Euroopa peab muutuma „Ameerika maailmastrateegia“ koostusosaks ja et „Marshalli plaan“ on „ideaalne tööriist maailma strateegiliseks ümberkorraldamiseks“.

Ameerika sõjaministri asetäitja Royall kuulutas juba, et „Marshalli plaani“ järgi muutub USA „Lääne-Euroopa valitsuseks“. On selge, et Euroopa riikide rahvuslikud valitsused peavad alluma sellele „dollari“-valitsusele.

Eriline koht „Marshalli plaanis“ ja „lääneblokis“ on ette nähtud Saksamaale. Lääne-Saksamaa sõjalis-majanduslikku potentsiaali vaadeldakse „läänebloki“ majandusliku baasina. Harrimani ettekandes on selle potentsiaali taassünd muudetud Euroopa taastamise põhiliseks ja otsustavaks probleemiks, mille külge haagitakse kõik teised. Harrimani ettekanne kuulutab Lääne-Saksamaa majanduse taastamise eesõigust ja Lääne-Saksamaa prioriteeti „lääneblokis“.

„Mitte ükski osa majanduslikust abist,“ öeldakse ettekandes, „pole vajalikum kui abi, mida on küsitud Saksamaa tööstuse, põllumajanduse ja transpordi taastamiseks.“

Harrimani komitee teeb ettepaneku, et Saksamaa toodaks rohkem metalli, kemikaale ja masinaid, s. o. et areneksid need tööstusharud, mil on sõjaline tähtsus ja mis kiirendaksid Lääne-Saksamaa muutmist „läänebloki“ arsenaliks. Ettekandes öeldakse otseselt, et Saksamaa peab muutuma selleks arsenaliks. Ettekandes on tõmmatud rööpjoon Euroopa ja USA vahele. „Samuti,“ konstateerib Harrimani komitee, „nagu USA tugineb oma tööstuspiirkondadele, mis ulatuvad Pennsylvaniana lääneosast kuni Illinoisini, peab ühinenud Lääne-Euroopale selliseks toeks olema saksa tööstus.“

Selle eesmärgi saavutamiseks ei soovita Harrimani komitee olla dollaritega kitsi, seda enam, et Ameerika loodab saada uuestirelvastatud Saksamaa täisvõimeliseks peremeheks. See lootus on ettekandes küllalt sirgjoonelisel väljendatud. „Rahanduslikus mõttes,“ öeldakse seal, „tuleb Ühendriikidel Saksamaal tegelda iseenesega.“ Ameerika monopolistid arvestavad, et Saksamaa jaoks assigneeritavaid dollareid käsutavad nad ise, kas oma kontrollijate kaudu või siis saksa äriühingute kaudu, kes on juba ammu ja tugevasti seotud ameerika korporatsioonidega. Ettekandes soovitatakse tungivalt arendada ja igati ergutada saksa äriühingute initsiatiivi, see on, anda vabad käed saksa tööstusmagnaatidele, kes omal ajal poputasid suureks hitlerismi ja löid hitlerliku sõjamasina.

Teostades Saksamaa tükeldamist on ameerika ekspansionistid asunud Lääne-Saksa separaatriigi loomisele kolme läänetsooni osariikidest. See vastab sarnuti näpunäidetele, mis sisalduvad Harrimani ettekandes. Selles on öeldud, et uue saksa riikluse ehituse algus „peab tehtama läänes sellega, mis on meie käsutuses“. Kindralite Clay ja Robertsoni Frankfurdi charta, mis kavastas „Bitsoonia“ muutmise „Lääne-Saksa riigiks“, tuleneb järelikult neist seisukohtadest.

„Lääneblokk“, mille peamiseks toeks on Saksamaa, peab saama ameerika imperialistide kaugeleulatuvate sõjalis-poliitiliste kavade teostamise tööriistaks. Kaitseminister Forrestal kuulutas kõik piirkonnad Gibraltarist India ookeanini — „USA huvidesfääriks“. Ameerika laevastiku koondamine Vahemerre, operatiivbaaside süsteemi loomine endistes Itaalia asumaades (Kürenaikas ja Tripolitaanias), interventsiioon Kreekas ja terve rida teisi Ameerika väejuhatuse samme avavad täiendavalt „Marshalli plaani“ sõjastrateegilisi aspekte. Ameerika imperialistid püüavad avaldada järjest suuremat survet Vahemeremaadele. Kreeka, Türgi, Itaalia ja Prantsusmaa, kes esimeses järjekorras said „Trumani doktriini“ ja „Marshalli plaani“ objektideks, tunnevad kõige suuremat survet oma rahvuslikule suveräänsusele. Ameerika ekspansionistid peremehetsevad juba Kreeka territooriumil, käsutavad tema majandust, rahandust ja sõjaväge. Abi „sildi“ all rakendatakse Ameerika sõjalise kontrolli süsteemi ikka ulatuslikumalt ka Türgis, mis kutsub esile rahulolematust neis türki kodanluse gruppides, kes lootsid Ameerika krediite ja laenusid kasutada väliskaubanduse arendamiseks.

Ameerika ekspansionistid püüavad nüüd ilmselt laiendada sõjalise kontrolli süsteemi Itaaliale, Prantsusmaale ja Skandinaaviamaadele. Selleks, et need maad ei ütleks ära kohustuste täitmisest, mis tulenevad neile „Marshalli plaanist“, tahab USA avaldada neile survet, tuginedes läheduses asuvatele strateegilistele baasidele. Strateegilised baasid Põhja-Aafrika rannikul peavad kindlustama edasise sõjalise abi Kreekale ja Türgile ning ühtlasi võimaluse ähvardada demokraatlikke Balkani riike.

Ameerikalikele Euroopa „vabastajaile“ ja „ülesehitajaile“ on vaja usaldatavaid sandarmeid. Peamise sandarmi osa Euroopas on nad määranud Lääne-Saksamaale, mis figureerib Dullesi ja teiste Atlandi-taguse „ajudetrusti“ ekspertide plaanis kui Euroopa vasall nr. 1. Saksamaa sõjalised kontsernid, tema militaristlik kaader ja isegi timukad — eselased, kõik nad on Bitsoonias juba ammu võetud hoolika eestkoste alla. „Marshalli plaani“ aluseks on ameerika rahamagnaatide sobing Ruhri magnaatidega, peamiste kaasosanikega rahvusvahelistes kartellides. USA kapitalistlikud ninamehed aitavad saksa militariste uuesti jalule. Nad tahavad Euroopa südames uuesti luua neid militaristlikke jõude, mis ühe inim põlve kestel on juba kaks korda maailma hävitavasse sõtta paisanud.

„Marshalli plaan“ viib relvastumise võidujooksule

„Marshalli plaan“ on määratud kindlustama Ameerika Ühendriikide majanduslikku, poliitilist ja sõjalist ülemvõimu Lääne-Euroopas. Kõike, mis Ühendriigid seni on teinud pinna ettevalmistamisel „Marshalli plaani“ teostamiseks, iseloomustab püüd peatada tootlike jõudude arenemist Lääne-Euroopas, muuta see piiramatuks turuks Ameerika kau-padele ja laiendada Ameerika kontrolli Euroopa emamaade ning nende kolooniate üle, et haarata enda kätte toorainete allikad. See määrab ka „Marshalli plaani“ järgi Euroopa riikidele kaelamääritud Ameerika „abi“ tingimuste iseloomu.

„Marshalli plaani“ Prokrustese sängi heites on Lääne-Euroopa töös-tusmaad asunud terve rea oma tööstusharude koondamise teele. Seda näitavad nende 1948. aasta majandusprogrammid ja samuti andmed, mis esitati 16 riigi teisel Pariisi konverentsil. Konverentsil esinenud niinimetatud „Euroopa majandusliku koostöö komitee“ esimees inglane Oliver Francks ütles, et kõik 16 maad on lõpetanud majandusliku ette-valmistuse „Marshalli plaani“ vastuvõtmiseks. Kuhu see „ettevalmis-tus“ on viinud, näitab tööstuse seisak nendes maades, töötaolu kasv, üldise elutaseme allaminek ning töötajate ja keskkihtide suure hulga laostumine ja vaesestumine.

Lääne-Euroopa maade tööstusliku arenemise kunstlik seiskamine on mõjunud aga olukorrale Ameerika tööstuse sääraustes harudes, mis, nagu näiteks tööpingi ehitus, suurendasid tootmist, arvestades sissesea-dete hankeid Euroopa maadele. Eriti iseloomustav on Ameerika töö-pingiehitustööstuse rahvusliku ühingu presidendi Bryanti artikkel, mis avaldati ajalehes „Journal of Commerce“. Bryant kurdab, et „Mar-shalli plaan“ piirab tööpinkide eksporti Euroopasse. Bryanti poolt toodud andmete kohaselt kasutab Ameerika tööpingiehitustööstus praegu ainult poole oma tootmisvõimest. Paljud teised teated kinnitavad samuti seda hinnangut. Nii kirjutab „New York Times“, et jaanuari- ja veebruari-kuus oli tööpinkide ja teiste tööstuse sisseseadete müügi maht New Yorgi piirkonnas umbes 50% võrra madalam kui eelmisel aastal. „Journal of Commerce“ arvab, et Ühendriikide väliskaubandus on oma arengu kõrgpunkti juba läbi teinud. Ajalehe arvates jääb eksport madalamaks möödunud aasta rekordarvudest isegi siis, kui kongress „Marshalli plaani“ kärpimata kujul heaks kiidab. 1947. aastal ületas Ameerika eksport impordi kahekordselt ja moodustas 14,5 miljardit dollarit, mis on 5 korda kõrgem 1939. aasta ekspordist.

Jaanuari lõpul alanud ja veebruaris ning märtsi esimesel poolel jät-kunud hindade langus Ameerika börsidel paljastas täielikult, kui eba-stabiilne on sõjajärgne majanduslik konjunktuur, mida kunstlikult ülal hoiti spekulatiivse boomi abil, lootuses saada lisakasumeid ekspordist Euroopasse. Käesolevaks ajaks ilmnenu majandusliku kriisi ended tun-

nistavad, et see kujuneb sügavaks ja kestvaks. Mitte asjatult ei arenda Ameerika monopolistlik kapital ikka laialtuluslikumalt pealetungi töötavate hulkade elutasemele, püüdes läheneva kriisi raskusi ja kulusid veeretada nende kaela.

1947. aasta detsembris toimunud „Töösturite rahvusliku assotsiatsiooni“ kongress, mis ühendab 16 500 tööstuskorporatsiooni, pooldas tööreaaltasu edasist alandamist. Ettevõtjad nõudsid Taft-Hartley reaktsioonilise seaduse laialdast rakendamist ametiühingute ja streikide vastu, et sellega takistada ametiühingute võitlust palkade tõstmise eest. Tööliste vastane Taft-Hartley seadus ja Mundti reaktsioonilise seaduse eel nõu on abinõuks, mille abil „Marshalli plaani“ innustajad püüavad asendada töötajate õlgadele kõik raskused, mis on ühenduses Euroopa „abi“ Ameerika programmi finantseerimisega.

Wallace ja progressiivsed Ameerika tööliste liidrid tähendavad, et „Trumani doktriini“ ja „Marshalli plaani“ aluseks olev poliitika on vastuolus Ameerika majanduse huvidega ja Ameerika laiade töötavate hulkade huvidega. Wallace ja teised on korduvalt teatanud, et USA normaalseks arenemiseks on hädavajalik loobuda „Marshalli plaanist“.

Progressiivselt meelestatud senaator-demokraat Taylor tähendas oma esinemisel Ameerika senatis „Marshalli plaani“ arutamise puhul otsestelt, et USA läheb vastu „majanduslikule Waterloole“. Ta ütles, et ainult lähenemine Nõukogude Liidule ja kaubanduslike ning äriliste suhete arendamine Nõukogude Liiduga võiks osutada USA-le läheneva kriisi nõrgendamise oluliseks vahendiks. Ent Wall Streeti poliitilised tegeliskid ei püüa leida kriisist väljapääsu rahuliku koostöö teel Nõukogude Liiduga, vaid imperialistliku lääne sõjalise bloki kokkuklopsimise ja uue relvastumise võidujooksu teel.

Trumani poolt kongressile esitatud militariseerimise programm arvestab aluste laiendamist uueks sõjaliseks boomiks Ameerika tööstuses. Trumani kõne kutsus esile terve rea käitiste aktsiate kursi tõusu, eriti lennukitööstuse, terasevalamis- ja mõnede muude kompaniide osas, kes seoses relvastumise programmiga ootavad uusi tellimusi. Samuti on iseloomulik, et Ameerika ajakirjandus kutsub Lääne-Euroopa riike, kes osa võtsid „läänebloki“ loomise läbirääkimistest, kui ka neid, kes kavatsevad blokiga liituda, andma Ühendriikidele tellimusi oma riigi-kaitseliste vajaduste jaoks.

Sõjaliste garantiide andmine Lääne-Euroopa blokile USA-lt, maa militariseerimise uus programm, ettevalmistus Euroopa riikide relvastuse standardiseerimiseks ning sõjaväelise kontrolli kehtestamiseks 16 riigi üle, kes võtavad osa „Marshalli plaanist“, sõjapsühhoosi õhutamise — kõik need on lülid imperialistlikus poliitikas, mida teostavad sõjas rikastunud Ameerika monopolid, kes püüavad kindlustada endile uusi miljardilisi kasumeid.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni kolmekümnendale aastapäevale pühendatud ettekandes ütles seltsimees Molotov, et kui sisemised asjad ei tekitaks Ameerika Ühendriikide valitsevatele ringkondadele suurt rahutust, ja seda eriti seoses läheneva majanduskriisiga, siis poleks ka nii ohtralt USA majandusliku ekspansiooni projekte, mis omakorda tuginevad ameerika imperialismi agressiivsetele sõjalis-poliitilistele kavadele.

Kirjeldades ameerika imperialismi püüdu arendada ekspansiooni ülemaailmses ulatuses, hoiatas seltsimees Molotov kohe, et USA poolt maailmavalitsemise vallutamisele rajatud poliitika „... ei täida lootusi ära hoida sisemiste raskuste kasvamisest, sügava majanduskriisi kättejõudmist ja Ameerika Ühendriikides kaheks peamiseks grupeeringuks jagunemise süvenemist: imperialistlikuks, mis praegu käratseb avalikkuses, ja demokraatlikuks, mille päralt on tulevik“.

Need sõnad ütles seltsimees Molotov juba enne Välisministrite Nõukogu istungjärku Londonis, kus arutati Saksamaa küsimust.

Londoni istungjärgu nurjaajamine USA riigisekretäri Marshalli eestvõttel ja ameerika diplomaatia kogu edasine tegevus, mis oli suunatud sellele, et õõnestada nelja suurriigi koostööd rahuliku reguleerimise ürituses Saksamaaga ja lõhestada Euroopa kahte leeri, kinnitasid täielikult ja tervenisti seltsimees Molotovi marksistlikku analüüsi ameerika imperialismi praegusest poliitikast.

Juba Välisministrite Nõukogu Londoni istungjärgu ajal käisid telgitagused läbirääkimised Saksamaa tükeldamise kohta, tema lülitamise kohta „Marshalli plaani“ ja samuti „lääne sõjalise bloki“ loomise kohta. Neist läbirääkimistest jutustas hiljem senati välisasjade komisjoni liikmeile John Foster Dulles, kes saatis Marshalli Londonis.

Nende telgitagustel nõupidamistel otsustati esitada Euroopa avalikkusele imperialistlik „läänebloki“ plaan võimalikult liberaalsete loosungite ja isegi „sotsialistliku“ etiketi katte all.

Dullesi sõnade järgi tekkis Euroopa ühendamise peamine raskus sellest, et seal on „liig palju üksikuid suveräänseid riike“. Dulles tõendas, et sellist olukorda tuleb radikaalselt muuta, „kui tahetakse, et Lääne-Euroopa muutuks tõeliselt vabaks kogukonnaks“.

„Möödunud kuul,“ ütles Dulles, „vestlesin ma paljude Euroopa juhtidega. Eranditult kõik nad tunnistavad vajalikuks muuta praegusi tingimusi ja kindlustada ühinemist suuremal määral. Ma einestasin Attleega ja meenutasin tema ütlust, et „Euroopa peab kas ühinema või kaduma“. Ma küsisin, kas ta nüüdki nõnda mõtleb. Attlee vastas jaatavalt. Prantsuse president Vincent Auriol ütles mulle sedasama.“

Edasi märkis Dulles, et seni on Euroopa riikide valitsused tegelnud „pisisjadega“. Selliseks „pisisjaks“ on Dullesi arvates kokulepe tolli-

uniooni kohta Beneluxi maade (Belgia, Holland, Luksemburg) vahel, samuti Itaalia-Prantsuse tolliliit. „Kestev ja põhjanev plaanimine,“ selgitas Dulles oma eurooplastest jutukaaslastele, „jääb unarusse.“

„Põhjaneva plaanimise“ all mõistis Dulles Lääne-Euroopa sõjalise, ka Lääne-Saksamaad hõlmava bloki loomist.

Niisiis esines Dulles Londoni konverentsi kulisside taga „läänebloki“ peamise taganttõukajana. Tema tähtsamaks kompanjoniks selles ürituses oli Bevin, kes isegi omaenese partei ridades on saanud „Marshalli kaika“ hüüdnime. Kes ei mäletaks näiteks, millist galoppi tegi Bevin möödunud aastal juuni alguses pärast Marshalli kõnet Harwardi ülikoolis? Selles kõnes joonistas USA riigisekretär ainult Euroopale anda kavatsetava Ameerika „abi“ üldisi kontuure. Kuid Bevinile piisas sellestki, et mitte üksnes laialdaselt reklaamida „Marshalli plaani“, nagu poleks sel midagi ühist „Trumani doktriiniga“, vaid püüda ka tõmmata selle Ameerika ekspansionistliku plaani lõksu kogu Euroopat.

Kui 16 riigi esimene konverents Pariisis ei andnud Suurbritanniale kõike seda, mida lootsid Bevin ja tööerakondlik valitsus; kui see ei kindlustanud Briti imperialismi poliitilisi positsioone Euroopas, siis ei olnud selles süüdi Bevini ja Briti diplomaatia puudulik usinus, vaid jõudude vahetõrgete muutus rahvusvahelisel areenil ja Suurbritannia osatähtsuse vähenemine, aga samuti terve rea uute majanduslike ja poliitiliste tegurite toime Euroopas.

Tahtmata arvestada sotsialismi ja demokraatia jõudude tugevnemise kogu tähtsust, jätkas tööerakondlik valitsus valitsevate klasside „traditsioonilist“ imperialistlikku poliitikat. Vastupidiselt valimiseelsetele lubadustele juhtida Inglismaa demokraatlike ja sotsialistlike ümberkorralduste teele, koostöö ja sõpruse kindlustamise teele kõigi rahuarmastavate maadega ja eriti Nõukogude Liidu ning uue demokraatia maadega Euroopas, demonstreeris Attlee-Bevini valitsus oma tegevuse esimestest sammudest peale Briti välispoliitika „jätkamist“.

Ta jätkas interventsiooni Kreekas, soodustas fašistliku kaitseala säilitamist Hispaanias, toetas imperialistlikku interventsiooni Indoneesias ja asus kuduma uute intriigide võrku Balkanil ja Kesk-Idas, et hoida enda käes naftaressursse ning samuti strateegilisi juurdepääsuteid Indiale.

Tööerakondlaste poliitika Euroopas käis samuti imperialistlike põhimõtete järgi, eriti nende järgi, mis formuleeris Churchill oma tuntud kõnes Fultonis 1946. aasta märtsis. Taandumine Potsdami programmist ja teistest sõja-aastate kokkulepetest, mis kavandasid lääne suurriikide ja Nõukogude Liidu sõjajärgse koostöö põhimõtted; üleminek võitluse teele Nõukogude Liidu ja uue demokraatia maade vastu; kursi võtmine Saksamaa tükeldamisele ja Euroopa lõhestamisele „lääne tsivilisatsiooni kaitsmise“ lipu all; bloki-poliitika Ühendriikidega, — kõik see

moodustas tööerakondliku valitsuse põhilise poliitilise joone Euroopa küsimustes.

Sellele imperialistlikule poliitikale toodi ohvriks Suurbritannia majanduse taastamise huvid, mis nõudsid kaubanduslike suhete kiiret uuendamist ja arendamist Kesk- ja Ida-Euroopa maadega. Inglismaa astus oma kaubanduse ühekskülgse arendamise teele Ühendriikidega ja teiste niinimetatud dollari-tsooni maadega. See suurendas väliskaubanduse bilansi puudujääki. 3750 miljoni dollariline laen, mis Inglismaa sai 1946. a. Ühendriikidelt, kulutati ära vähem kui kahe aastaga, et katta väliskaubanduse puudujääki, mis oli süstemaatiliselt kujunenud, sest Inglismaa sissevedu „dollari-tsoonist“ ületas tunduvalt väljaveo.

16 riigi esimese Pariisi konverentsi taustaks oli Suurbritannia teravnev majanduslik ja poliitiline kriis, mis halvendas tema rahvusvahelist positsiooni. Kogu maailm nägi, et isegi dollari-karkudele toetudes ei suuda „briti lõvi“ enam enesele endist võimu tagasi tuua ning et on ilmne mittevastavus Briti sõjajärgse poliitika imperialistlike eesmärkide ja nende eesmärkide saavutamise reaalsete abinõude vahel. Selle asemel, et juhtida Pariisi konverentsi ja saada oodatav rikkalik tasu maakleriteenete eest Euroopa „marshalliseerimise“ teostamisel, tuli Inglismaal asuda koos teiste maadega Ameerika kassa ette järjekorda ning vastu võtta kärbitud nõudmiste programm, mille konverentsi lõppjärgus „Euroopa majandusliku koostöö komiteele“ ette kirjutas Clayton, Marshalli endine asetäitja majandusküsimuste alal.

Missugused järeldused tegi Briti valitsus 16 riigi esimese Pariisi konverentsi kogemustest? Kas ta hindas ümber oma suhtumise „Marshalli plaanisse“ ja niinimetatud Inglise-Ameerika koostööplaanisse? — Mitte milgi määral. Seda tunnistas esiteks Inglismaa poliitika Ühinenud Rahvaste organisatsiooni Peaassamblee istungjärgul ja Välisministrite Nõukogu Londoni istungjärgul, samuti Inglise diplomaatia kogu järgnev tegevus, ja teiseks tööerakondliku valitsuse 1948. aasta majandusprogramm, mis praegu on avaldatud „Valge raamatu“ kujul. See programm näeb ette inglise tööstuse mõningate harude, eriti laevaehituse kokkutõmbamise; terasetööstuse natsionaliseerimisest loobumise vastavalt „Marshalli plaani“ sätetele ja Briti väliskaubanduse edasise arendamise kohandamise sellele plaanile.

See briti välispoliitika ameerikasõbralik üldkurs määras ka Inglismaa osa „läänebloki“ kokkuklopsimises. Kuid Inglise-Ameerika koostööst hoolimata jätkub mõlema partneri imperialistlike huvide kokkupõrkamine. Sobimus imperialistide vahel kannab alati ajutist ja piiratud iseloomu. Locarno pakti, veel enam aga Müncheni sobingu saatus on selle selgeks tõenduseks.

Seda asjaolu peab silmas pidama ka lääne suurriikide praeguse sobingu puhul lääne sõjalise bloki loomisel.

Briti diplomaatia populariseeris „Ühendatud Lääne-Euroopa“ loo-

mise ideeid Churchill-Bevini plaani vaimus. See plaan ei ole sugugi identne Dulles-Baruch-Marshalli ja teiste ameerika imperialistide plaanidega. Nii esitas peaminister Attlee, kõneldes Londoni raadis 3. jaanuaril, oma kontseptsiooni lääneliidust. Atlee rääkis, et Inglismaa on kutsutud juhtima Lääne-Euroopat „keskteele“ kommunismi ja ameerika kapitalismi vahel. Tema kinnituste järgi suudab ainult see „kesktee“ elustada ja tugevdada lääne demokraatia aluseid. Ainult see võib muuta Lääne-Euroopa rahvusvaheliseks „kolmandaks jõuks“. Sellise „kolmanda jõu“ moodustamise aluseks peab olema Inglise-Prantsuse koostöö Lääne-Euroopa ühendamisel.

Kuid Ameerika plaanides on niinimetatud „kolmandale jõule“ jäetud kõrvaline osa, ja nimelt tegurina, mille ülesandeks on süvendada lõhet demokraatia leeris ja muuta „marshalliseeritud“ maade sotsialistlikud parteid dollari agentuuriks Euroopas.

Wall Streeti monopolistid andsid oma poliitilistele esindajatele — Dullesile, Baruchile ja teistele — ülesande teha vajalikud parandused Lääne-Euroopa liidu Inglise plaanis. Senatis esinedes pooldasid eriti Baruch ja Dulles seda, et tulevane läänepakt kujutaks enesest Rio de Janeiros sõlmitud Ameerika riikide vahelise regionaalse pakti „Euroopa varianti“ ja et Ameerika Ühendriigid „garanteeriks“ Lääne-Euroopa liidu kaitse süsteemi nii, nagu nad varem garanteerisid läänepoolkera kaitse süsteemi. See tähendab, et „lääneblokk“ peab muutuma Ameerika ekspansionistliku poliitika tööriistaks, USA vahelesegamise tööriistaks teiste riikide siseasjadesse, ja et USA poolt antavate sõjaliste tagatiste eesmärgiks on kindlustada kogu seda hooldamise süsteemi, mille „Marshalli plaan“ kehtestab 16 maa üle, kaasa arvatud ka „dollari-diplomaatia“ peamised partnerid — Inglismaa ja Prantsusmaa.

„Läänebloki“ ettevalmistus läbis mitu järku. Esimese ettevalmistava etapina tuleb vaadelda Inglise-Ameerika okupatsioonivõimude Frankfurdi akti, mis kirjutas Bitsooniale ette uue statuudi. Frankfurdi akt pani aluse Bitsoonia muutmiseks Lääne-Saksa separaatriigiks, eesmärgiga lülitada ta „lääneblokki“ ja laiendada tema kohta „Marshalli plaani“. Bitsoonia uue statuudi väljatöötamisele pühendatud nõupidamised Frankfurdis Maini ääres toimusid 7. ja 8. jaanuaril, ja juba kaks nädalat hiljem, 22. jaanuaril esines Bevin alamkojas ettepanekuga luua lääneliit.

Seejärel toimusid Inglismaa, Prantsusmaa ja Beneluxi maade vahel eel-läbirääkimised, mille eesmärgiks oli selgitada küsimus tulevase „läänebloki“ pakti iseloomust. Rööbiti sellega algasid Londonis 23. veebruaril Inglise-Prantsuse-Ameerika kolmiklääbirääkimised, mille eesmärgiks oli lõpule viia Saksamaa tükeldamine, muuta Bitsoonia Tritsooniks ja ette valmistada viimase lülitamine „lääneblokki“.

Inglismaa, Prantsusmaa ja Beneluxi maad alustasid 4. märtsil Brüsselis ametlikku nõupidamist Lääne-Euroopa liidu statuudi ja tule-

vase läänepakti kõigi üksikasjade üle. Brüsseli konverentsi jätkuks oli 16 riigi teine konverents, mis pidi laiendama Lääne-Euroopa „koostöö“ sõjalis-majanduslikku alust. Kõiki „lääneblokki“ ja Lääne-Saksamaasse puutuvate läbirääkimiste niite hoiab USA enda käes.

Esinedes alamkojas oma programmikõnega põhimõtetest Lääne-Euroopa ühendamise kohta „kaitse liiduks“, tegi Bevin kumarduse Washingtoni poole. Oma esinemise eel saatis Bevin Marshallile teesid, kus oli esitatud Briti põhimõtted lääneliidu suhtes, aga Marshall piirdus lakoonilise vastusega, mis kiitis heaks ainult lääneliidu üldised eesmärgid. Mis puutub Briti põhimõttesse selle liidu organisatsioonist, siis ei avaldanud riigisekretär selle kohta oma arvamust, püüdes ilmselt säilitada Ühendriikide täielikku tegevusvabadust lääneliidu suhtes. Ajakirjanduse konverentsil toetas Truman demonstriaatviivsel Baruchi soovitusi läänepakti suhtes. „Mul on heameel märkida,“ ütles Truman, „et enamik Baruchi soovitusi ühtub valitsuse programmiga.“

22. jaanuaril alamkojas esinedes möödus Bevin koostöö küsimusest Ameerika Ühendriikidega. Bevin soovitas võtta läänepakti aluseks Inglise-Prantsuse liidulepingu, mis sõlmiti 4. märtsil 1947. aastal Dunkerque'is enne Välisministrite Nõukogu Moskva istungjärku, mõnede muudatustega formuleeringutes, mis puudutavad Saksamaad, kes pidi saama hiljem blokist osavõtjaks.

Bevini kava kohaselt pidi Lääne-Euroopa liit olema ennekõike Suurbritannia kui Ühendriikide peamise partneri positsiooni kindlustajaks Euroopas. Sama eesmärki, nagu teada, taotles ka Churchill poolt kaks aastat tagasi ülestõstetud idee „Euroopa Ühendriikide“ loomisest. Inglismaa püüab neis plaanides kindlustada endale juhtivat osa Lääne-Euroopa riikide üle, kõigepealt nende üle, kel on asumaad. „Läänebloki“ Ameerika plaan asetab ka Inglismaa, kes saab abi „Marshalli plaani“ kohaselt, riigi tasemele, kes vajab — nagu kõik teisedki — „Ameerika tagatist“.

Washingtoni aktiivseks abimeheks Lääne-Euroopa riikide muutmisel dollari-satelliitide blokiks on olnud Belgia peaminister Spaak, kes juhib Beneluxi maade poliitikat. Spaak on osutanud ka minevikus riigidepartemangule suuri teeneid. Nii on ta korduvalt esinenud Ühinenud Rahvaste organisatsiooni Peaassamblees, et toetada Ameerika projekte, mis on suunatud Euroopa maade rahvusliku suveräänsuse piiramisele, niinimetatud vetoõiguse tühistamisele jne.

Kui veebruari alguses jõudis Brüsseli Bevini asetäitja McNeil, et vahetada esialgseid mõtteid Beneluxi maade suhtumise kohta Bevini plaanisse, ütles Spaak talle, et Inglismaa poolt läänepakti alusena esitatud Dunkerque'i leping on „vananenud“, et see „ei vasta homse päeva vajadustele“. Spaak teatas oma jutukaaslasemale, et Beneluxi maad kavatsevad esitada oma vastuprojekti, juhindudes Ameerika riikide vahelise regionaalse pakti põhimõttest.

19. veebruaril, kui Inglise ja Prantsuse saadikud esitasid Spaakile läänepakti Inglise-Prantsuse projekti, andis Spaak neile samas üle Beneluxi maade vastuprojekti. Oma nõusoleku edaspidiste läbirääkimiste pidamiseks seadsid Beneluxi maad sõltuvusse rea küsimuste korraldamisest, mis puudutavad nende vahekordi Saksamaaga.

Eraldi viitas Spaak sellele, et Belgia ja Holland vajavad erilisi kompensatsioone nõusoleku eest tuua ohvreid Lääne-Saksamaa majanduslikuks taastamiseks Lääne-Euroopa huvides. Spaak teatas, et Belgia ja Hollandi õitsenguga on vahetult seoses kaubavahetuse arenemine Saksamaaga. Belgia ja Hollandi peamised sadamad, Antwerpen ja Rotterdam, sõltuvad kaupade transiidist, mis läheb Saksamaale ja tuleb Saksamaalt. Praegu on Inglismaa aga muutnud Hamburgi oma tsooni peamiseks sadamaks.

Pealeselle püstitas Spaak küsimuse eriliste hüvituste kohta reparatsioonimaksudest loobumise eest, kuna Marshall esitas Välisministrite Nõukogu Londoni istungjärgul nõudmise reparatsioonisaadetiste täieliku katkestamise kohta Lääne-Saksamaalt.

Teatavasti mõistis terve rida Euroopa demokraatlikke maid hukka Ameerika programmi ja lääneriikide üldise poliitika, mis on suunatud Saksamaa tükeldamisele ja Euroopa lõhestamisele. Veel varem juhtis Poola, Tšehhoslovakkia ja Jugoslaavia välisministrite konverents Praha tähelepanu sellele, et selline poliitika on ohtlik rahu säilitamisele Euroopas. Need maad nõudsid tungivalt Jaltas ja Potsdamis Saksamaa suhtes tehtud otsuste teostamist. Eriti nõudsid nad saksa agressiooni ohvrite õiglaste reparatsiooninõudmiste rahuldamist. Nõukogude Liit toetas Poola, Tšehhoslovakkia ja Jugoslaavia nõudmisi.

Beneluxi maad valisid teise tee. Nad alustasid sobitusi Inglismaa, Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriikidega, et endile välja kaubelda kindlat kompensatsiooni Potsdami programmi nurjaajamise, Saksamaa tükeldamise ja „läänebloki“ kokkuklopsimise poliitika teostamise eest. See Beneluxi maade kauplemine lääneriikidega algas Londoni konverentsil Saksamaa küsimuses ja jätkus Brüsseli konverentsil.

Niisiis eksisteeris Saksa probleem juba lääneliidu läbirääkimiste varasemas staadiumis.

Londoni konverentsil esitasid Beneluxi maad oma nõudmised. Ameeriklased püüdsid mängida vahemehe osa Suurbritannia vahel ühelt poolt ning Beneluxi grupi ja selle nõudmisi toetava Prantsusmaa vahel teiselt poolt. Seejuures taotlesid ameeriklased seda, et Suurbritannia kompenseeriks Beneluxi maid ressurssidest, mis asuvad Inglise tsoonis. Inglise aga seadsid küsimuse nii, et Beneluxi maade kompenseerimine peab olema ette nähtud „Marshalli plaanis“, teiste sõnadega, et hüvituskulud jääksid Ameerika Ühendriikide kanda.

Londonis ei saavutatud kokkulepet põhilistes majanduslikes küsimustes. Nende probleemide arutamine viidi üle Londoni konverentsi järg-

misele istungjärgule, mis toimus 20. aprillist 1. juunini 1948. aastal. Kuid kindlaid poliitilisi järeleandmisi Ameerika Ühendriigid Inglismaalt siiski ei saavutanud „läänebloki“ iseloomu küsimuses, mis oli salajaste läbirääkimiste peamiseks aineks Londonis. Viie suurriigi Brüsseli konverentsil ei võetud läbirääkimiste aluseks mitte läänepakti Inglise-Prantsuse projekt, vaid Beneluxi maade poolt esitatud vastuprojekt. Järelikult on läänepakt, millele 17. märtsil Brüsselis alla kirjutati, valmistatud Ameerika retsepti ja Ameerika standardi järgi.

Läänepakt muudab vastuolud Lääne-Euroopas teravamaks

„Lääne-Euroopa ühendamise“ järgmine akt lavastus 16 riigi teisel Pariisi konverentsil. Dollari ees lõmitav Euroopa reaktsiooniline ajakirjandus märkis, et sel konverentsil valitses „Locarno vaim“. Konverentsi tööprogrammist selgub, et peamine tähelepanu oli pühendatud Saksamaa kiiremale tõmbamisele Euroopa koostöö arendamisse „Marshalli plaani“ sildi all ja „läänebloki“ raamidest.

16. maa esimesel Pariisi konverentsil, mis toimus 1947. aasta juulis, ei olnud Saksamaa esindatud. Asi piirdus siis ainult kirjavahetusega nõndanimetatud „Euroopa majandusliku koostöö komitee“ ja vastavate läänetsoonide ülemjuhatajate vahel Lääne-Saksamaale antava Ameerika „abi“ nõudluste võtmise kohta nimekirja. Teatavasti suurendas Harrimani komitee edaspidi neid nõudlusi tunduvalt.

Teise Pariisi konverentsi üks esimesi samme oli erikutse saatmine Inglise-Ameerika ühendatud tsooni ja Prantsuse tsooni ülemjuhatajatele tulla Pariisi, et konverentsil esindada eriti Lääne-Saksamaad. Pealeselle otsustati konverentsi poolt loodud töökomiteesse kaasa tõmata saksa eksperte Bitsooniast.

Nagu teatas prantsuse ajaleht „Ce Soir“, juhtis saksa ekspertide delegatsiooni endine hitlerlane Hermann Bänder. See Bänder oli ekslikult vastutusele võetud hitlerivastase kindralite vandenõu asjus ühenduses atentaadiga Hitlerile 20. juunil 1944. aastal, kuid mõisteti tribunali poolt õigeks. Tribunali otsuses antakse Bänderi kohta järgmine iseloomustus: „Bänder teenis reichi paljude aastate kestel, oli kõrgetel ametikohtadel ja on ära teeninud Führeri tänu. Tema elus pole midagi, mida temale võiks ette heita natsionaal-sotsialistlikust vaatepunktist.“

Leht märgib edasi, et Bänder on seotud Saksamaa sõjaväeringkondadega. Palju aastaid oli ta sõjaväelise ajakirja toimetajaks. Bänderi asjatundlikkus sõjalistes probleemides tegi ta nähtavasti eriti sobivaks kandidaadiks nõupidamistel Pariisi konverentsi töökomitees.

Teist Pariisi konverentsi ei olnud „Marshalli plaani“ innustajaile ja organiseerijaile vaja mitte Lääne-Euroopa maade majanduslike probleemide täpsustamiseks „Euroopa taastamise“ programmi osas, vaid kõigepealt selleks, et selgitada sõjalis-strateegilisi küsimusi vastavalt Wa-

shingtoni soovidele kehtestada sõjaväeline kontroll nende maade üle. See kõik andis teisele Pariisi konverentsile kindla värvingu. Saksa maalt kutsutud „eksperdid“ rakendati läbi töötama probleeme, mis puudutasid „Euroopa koostöö“ neid külgi, millest on kõige enam huvitatud saksa revanši-ihkajad. Nende lootusi soojendati veel enam kokkuvõtetega, mis tegi kindral Clay Pariisi konverentsi eel. Ameerika ülemjuhataja tahtis nähtavasti kergendada Pariisi konverentsi tööd Washingtoni uute nõudmistele täitmisel ja arvutas välja, kui palju relvastatud jõude on vaja Lääne-Saksamaale, et ta suudaks täita seda osa, mis talle „Marshalli plaanis“ on ette nähtud. Clay arvates peab Lääne-Saksamaale andma õiguse pidada rahuajal 500 000-mehelist sõjaväge, see on viis korda rohkem kui oli „Reichswehr'is“, nagu see kindlaks määrati Versailles' lepingus pärast Esimest Maailmasõda.

Esmakordselt pärast sõja lõppu võtsid saksa eksperdid osa „Euroopa majandusliku koostöö komitee“ tööst. Nad ilmusid Prantsuse välisministeeriumi mitte kui võidetud maa esindajad, vaid kui esindajad maalt, millel on ameerika ekspansionistide eriline soosing.

Pariisi konverents viidi läbi leppimise vaimus Saksamaa monopolistlike magnaatidega. Dollari-satelliidid tahtsid ilmselt näidata, et nad on valmis Ruhri magnaatidele andestama nii Hitleri, „kolmanda impeeriumi“ kui ka maailma agressiooni, „surmakombinaadid“ ja palju muud.

Lääne-Euroopa fašistlikud elemendid demonstreerivad juba oma valmisolekut „vennastuda“ saksa imperialistidega sõjalise bloki raamides. Esinedes Compiègne'is pöördus kindral de Gaulle Lääne-Saksamaa praeguste tegelaste poole, tehes neile ettepaneku „igaveseks rahuks“ ja tihedaks koostööks „Marshalli plaani“ lipu all. Kindral de Gaulle esindab eilset Prantsusmaad, nii nagu pensgenid, frohweinid, dinkelbachid ja teised saksa militaristid esindavad eilset Saksamaad. Neid kõiki ühendab viha demokraatia vastu ja hirm omaendi rahvaste ees.

Et Pariisi konverentsi eel ja selle kestel räägiti palju „lääne solidaarsusest“ ja „Locarno poliitikast“, oleks kasulik meelde tuletada selle poliitika lõppu. Just see kõlvatu poliitika vallandas Teise Maailmasõja, nagu seda ümberlökkamatult tõestab „Dokumendid ja materjalid Teise Maailmasõja alguse kohta“, mille hiljuti avaldas NSV Liidu välisministeerium.

Rahu- ja demokraatiavastase imperialistliku vandenõu praegused organiseerijad ülehindavad ilmselt oma jõude ja võimalusi ning alahindavad demokraatliku leeri jõude. Nad arvavad, et neil läheb korda petta rahvaid ja õigustada oma Euroopa lõhestamise ja „läänebloki“ kokkuklopsimise poliitikat valelike väljamõeldiste levitamisega Nõukogude Liidu ja temale sõbralike Ida-Euroopa maade agressiivsetest kavatsustest, just nagu organiseeriksid need idablokki. „Ida Lääne vastu!“ — korrutavad uue sõja propageerijad, tehes näo, nagu võtaks

Lääs kasutusele ainult kaitseabinõusid, aga ei teosta ettevalmistusi uuteks kallaletungideks.

Osutades Ida-Läänele ja Lääne-Idale vastandamise kunstlikkusele, ütles praegune Bulgaaria peaminister Georgi Dimitrov, et veelahe ei eralda mitte Ida ja Läänt, vaid lahutab ühelt poolt imperialistliku reaktsiooni ja uue maailmasõja sütitajate leeri ja teiselt poolt demokraatia ning rahu leeri. „See veelahe,“ ütles Dimitrov, „ei lähe praegu ega kunagi mööda geograafilisi või territoriaalseid piire — Ida ja Lääs —, vaid demarkatsioonijoont mööda, mis eraldab neid, kes võitlevad rahu ja demokraatia eest, nendest, kes võitlevad imperialismi ja uue maailmasõja eest, kusjuures pole mingit erinevust Ida- ja Lääne-Euroopa vahel.“

Tundes kohutavat hirmu rahvademokraatliku liikumise kasvu ees Euroopas ja kogu maailmas, sammuvad kapitalistliku lääne reaktsioonilised valitsevad klassid imperialistlike blokkide loomise tallatud teed mööda, millised blokid ei ole seni veel kedagi päästnud.

„Marshalli plaaniga“ Euroopas juurutatav „ameerikalik mõtteviis“ määrab kindlaks, et maailmas peavad alati olema valitsevad ja „valitsetavad“ rahvused ja et iga rahvuse eesotsas peab olema „vaba ja energiline kapital“, mis on kutsutud organiseerima ja juhtima „inertset“ töötajate massi.

Washingtonis arvatakse, et see „ameerikalik mõtteviis“ on eriti lähedane ja arusaadav praegustele sakslastele. Seepärast suudaks Ameerika protektoraadi all olev Lääne-Saksamaa kõige edukamalt kultiveerida ja omandada „läänebloki“ juhtivaid ideid.

Esimese Maailmasõja epohhi üks silmapaistvamaid imperialistlikke tegelasi Clemenceau rääkis sakslastest kui rahvusest, kes „armastab surma“. Ning tänapäeval ameerika imperialistid, püüdes odavasti värvata võimalikult palju saksa palgasõdureid, kujutavad sakslasi kui rahvust, kes on loodud kasarmu ja sõja jaoks.

Saksa militaristid omalt poolt pole ka vähe jõudu kulutanud, et kindlustada maailmas sellist arvamust saksa rahvusest. Kuid rahvad tunnevad ka teistsugust Saksamaad, seda Saksamaad, kelle nimel Karl Liebknecht 1914. aastal keeldus riigipäeval hääletamast sõjakrediitide poolt; seda Saksamaad, kes 1918. aastal teostas ülestõusu Saksa laevastikus, kes 1919. aastal pidas barrikaadivõitlusi Berliinis, Hamburgis ja teistes linnades; seda Saksamaad, kelle vastu verine metsaline Hitler ja tema võimu juurde upitanud Ruhri magnaadid suunasid 1933. aastal oma esimese sõjakäigu, paisates koonduslaagrisse ja Gestapo piinakambresse kümneid tuhandeid ennastohverdavaid saksa rahva vabaduse eest võitlejaid. Need inimesed on nende järeltulijad, kes sada aastat tagasi pidasid barrikaadivõitlusi Lääne-Saksamaa linnades ja Berliinis Preisi feodalismi ja militarismi ülemvõimu vastu ning Saksamaa demokraatliku ühendamise eest.

Saksa rahva demokraatliku võitluse traditsioonid said nüüd uue tõuke. 17. märtsil, samal päeval, mil Brüsselis kirjutati alla lääne sõjalise bloki lepingule ning president Truman seda lepingut palavalt tervitas kongressil, lubades Ameerika toetust, tuli Berliinis kokku Teine Ülesaksamaaline Rahvakongress, millest võttis osa kaks tuhat saadikut Ida- ja Lääne-Saksamaalt. Kongress näitas, et saksa rahva tahe säilitada maa ühtsus ja kindlustada tema demokraatlik arenemine ei ole kõikunud lääneriikide lõhestava tegevuse tagajärjel, vaid, vastupidi, on veel enam tugevnenud. Rahvakongress kajastas saksa rahva usku oma demokraatlikusse tulevikusse, tema valmisolekut võidelda oma eluliste huvide eest. Kongress mõistis hukka poliitika, mille eesmärgiks on tõmmata Saksamaa „Lääneblokki“ ja tükeldada maa. Ta mõistis hukka ka uue sõja õhutajad.

„Lääneblokki“ klopsitakse kokku selleks, et pikendada sõjas nõrgenenud ja raugastunud kapitalismi elupäevi Lääne-Euroopas. Isegi suuremad Lääne-Euroopa riigid kujutavad endast üldise laostumise, majandusliku kriisi ja sotsiaalsete vastuolude teravnemise vaatepilti. Nende maade reaktsiooniline kodanlus ise on määranud enesele Ameerika sandarmi osa Euroopas.

Läänepaktiga ühendatavil maadel pole üksteisele midagi pakkuda. Nende vahel on vastuolud ja need süvenevad. Dollari-satelliidid võistlevad üksteisega, et haarata enesele lisatükki.

Tüüpiliseks näiteks on Inglise-Ameerika suhted. Prantsusmaal jaanuari lõpus teostatud rahareform avas dollarile täiendavaid võimalusi naelsterlingi ründamiseks Prantsusmaa „vaba valuutaturu“ kaudu.

Tööerakondlik valitsus on asjatult katsunud Prantsusmaad veenda, et see teostaks rahareformi koordineeritult Suurbritanniaga. Rahareformi eel ruttas Pariisi Briti rahaminister Cripps, et saavutada Prantsusmaa rahanduslike uuenduste, mis kujutavad endast kõige suuremat ohtu naelsterlingi kursile, toime kui mitte tühistamist, siis vähemalt piiramist. Crippsi läbirääkimisi ei krooninud edu.

Marshall teatas ühel ajakirjanduse konverentsil, et „rahareform Prantsusmaal on osa „Marshalli plaanist““. Praegu maksab naelsterling Pariisi mustal börsil 2,3 dollarit, samal ajal kui ametlik kurs Londonis on 4 dollarit ühe naela eest. Prantsusmaa võtab osa naelsterlingi kursi allaviimise mängust. Selle „teene“ eest dollari heaks saavad prantsuse börsimehed oma tasu.

Londonis ilmuv katoliiklik nädalaleht „Truth“ tähendab artiklis pealkirjaga „Lääneliidu illusioonid“, et kui Inglise ja Prantsuse valitsus osutusid võimetuiks kokku leppima võrdlemisi lihtsas küsimuses, nagu seda on frangi devalveerimine, siis pole põhjusi arvata, et palju keerukamaid majandusliku ja poliitilise iseloomuga küsimusi võidaks lahendada lihtsalt lääneblokki „ühinemise“ teel. Ajakiri jätkab: „Juhul,

kui me liiga tihedasti seome end Lääne-Euroopa poliitikaga, lõdvenevad Briti rahvaste ühenduse sidemed paratamatult.“

City häälekandja „Financial Times“ jõuab pessimistlikule järeldusele „Marshalli plaani“ ja „läänebloki“ mõju suhtes Inglise majandusele. Ajaleht märgib, et kõik see ei soodusta Inglise maksubilansi suurendamist ja et lisakohustused, mida Inglismaal tuleb kanda seoses tema osavõtuga „lääneblokist“, suurendavad tema majanduslikku sõltuvust „dollari-tsoonist“. Ajalehe arvestuste järgi Inglismaa maksubilansi defitsiit mitte ei vähene „Marshalli plaani“ tagajärjel, vaid, vastupidi, suureneb mitte vähem kui 50 miljoni naelsterlingi võrra aastas.

Beneluxi maad, kes astusid, nagu näis, solidaarselt „läänebloki“, ei või hoobelda oma majanduslike suhete tugevusega. Need maad sõlmisid juba möödunud aastal kokkuleppe tolliliidu kohta. Tegelikult pole nad suutnud seda teostada lahkkelide tõttu tariifide ja sadamamaksude ühtlustamise, transpordi kasutamise ja teistes küsimustes.

Samuti tuleb arvesse võtta, et „Marshalli plaan“ vähendab Euroopa tööstuse ja rahamagnaatide kasusid, kuna osa neist kasudest peab minema ameerika „heategijaile“. Et kindlustada oma omakasupüüdlikke, ettevõtjalikke huvisid, on Euroopa kapitalistid juba arendanud pealetungi tööliste töötasule, taotledes rahvahulkade üldise elutaseme alandamist. Kõik see toob paratamatult kaasa sisepoliitilise võitluse edasise teravnemise „marshalliseeritud Euroopas“.

Sõjalise liidu lepingu pidulikul allakirjutamisel Brüsselis ütles Bevin, et Lääne-Euroopa riikide sõjajärgsete suhete arenemise ajaloos on alanud „uus ajajärk“. Ent sel „uuel ajajärgul“ pole midagi ühist Euroopa sõjajärgse rahuliku korraldamise ülesannetega, tema tootmisjõudude arendamisega, laialdaste rahvahulkade majandusliku heaolu tõstmisega ning kindla rahu ja üldise julgeoleku kindlustamise ülesannetega.

Brüsseli läänepakt avas uue ajajärgu Ameerika sõjalis-poliitilisele ja majanduslikule ekspansioonile Lääne-Euroopa maades. „Lääneblokist“ osavõtjaid ühendab üldine püüe vastu töötada rahvaste progressiivsetele, demokraatlikele jõududele ja kommunistivastane kampaania. Samuti ühendab neid dollarimaa satelliitide ühine seisund.

Ent see ühine platvorm ei suuda varjata tõelist olukorda Lääne-Euroopa maades ja nende vahel valitsevaid vastuolusid. Veel vähem suudab ta neid vastuolusid kõrvaldada. Ei „Marshalli plaan“, ei „lääneblok“ ega Ameerika „maailmastrateegia“ kokku suuda välja ravida kapitalistliku lääne haigusi.

Ameerika ekspansionistide ja nende Euroopa liitlaste imperialistlikud plaanid on põrganud vastupanule laiadelt töötavatelt hulkadelt, kes võitlevad Euroopa riikide vabaduse ja iseseisvuse, rahu ja demokraatia kindlustamise eest. Nad on põrganud vastupanule kogu demokraatlikult leerilt, kelle eesotsas seisab kõige võimsam jõud Euroopas — Nõukogude Liit.

LOENGU KAVA

„Lääneblokk“ ja sõjahüsteeria USA-s	3
„Marshalli plaani“ sõjalis-poliitilised eesmärgid	7
„Marshalli plaan“ viib relvastumise võidujooksule	11
„Lääneblokk“ — Ameerika ekspansiooni tööriist	13
Läänepakt muudab vastuolud Lääne-Euroopas teravamaks	19

Toimetaja A. Tulik

Tehniline toimetaja E. Ridala

„План Маршала“ и „западный блок“

На эстонском языке.

Ladumisele antud 22. XI 1948. Trükkimisele antud 30. XII 1948. Paber 61×86 cm ³/₁₆.
Trükiarv 4000. Trükitähti trükipoognas 47 168. Trükipoognaid 1,5. Arvutuspoognaid 1,52.
MB-10197. Tellimise nr. 1997.

Graafikatööstus „Oktoober“, Tallinn, Tartu mnt. 49.

Rbl. 1.—

A-17346
A

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00481989 4